

EESSÕNA.

Käesolev eesti rahvalaulude valimiku III köide sisaldab näiteid vanemaist laulumängudest ja lastelauludest ühes mõnede neile lähedaste liikidega, nagu loodushäälendid ja lauldavate dialoogidega muinasjutud. Esitatud materjal omab seega suuremal või vähe- mal määral dramaatilist ilmet ning peaks niisugusena leidma ka kõige otsesemat ja laialdasemat praktilist kasutamist.

Senistes rahvamuusikalistes väljaannetes on lastelaulud väga nõrgalt esindatud, nende laulmise kohta pole olnud küllaldaselt määral andmeid ka meie folkloori arhiivides. Niisugust ühekülgsust kogumistöös on püütud viimaseil aastail parandada. Seetõttu on käesolevas köites suhteliselt rohkesti säärast muusikalist materjali, mis on rahva suust hangitud alles teose koostamiskäigus. Siia kuuluvad kõigepealt laste mängitamislaulud (II B) ja lauldavate dialoogidega muinasjutud (II D). Võrdlemisi ühekülgsed olid samuti olemasolevad laulumängude kirjapanekud. Vähe leidis selliseid näiteid, milles oli fikseeritud samaaegselt ja küllaldaselt ulatuses mängu tegevus, sõnaline ja muusikaline külge. Et anda siiski terviklikke mängukirjeldusi, tuli üsna sagedasti liita komponente eri teisendeist (need on aga alati näidatud andmestikus iga laulu lõpus). Valimiku käesolev köide tahab olla siis ühtlasi üleskutsekski kõigile kasutajaile, koguda laialdaselt täiendavat materjali esitatud liikide kohta.

Laulude esitamise ja redigeerimise põhimõtteid on selgitatud lähemalt I köite sissejuhatuses. Siin olgu korratud mõned tähtsamad momendid. Nimelt on kõik valimikus esitatud viisid ortograafiliselt ühtlustatud ning transponeeritud vastavalt sol-mažoori või mi-minoori helisuhetele. Kui on teada laulu esitamishelistik, näit. fonogrammide puhul, siis on viisi algusheli absoluutne kõrgus märgitud võtme alla. Setu kooris on eeslaulja partii ning seda jätkav madalam koorihääl («torrõ») kirjutatud alaspidiste, kõrgem koori-

hääli («killõ») aga ülespidiste noodivartega. Märgid + ja tähendavad vastavalt ebatäielikke, vähem kui pooletoonilisi kõrgendusi ja madaldusi. Ühtlustatud on ka taktimõõtude kasutamine. Normaalseks rütmiühikuks on võetud , mis vastab harilikult silbile

tekstis. Mõnede liittaktiiliikide õige lugemise huvides on taktimõõte antud analüüsivalt, näit. $1+3$, $3+2$, $2+4$ jne.

Viisid on esitatud ühes jooksvate varieerumistega laulmise kestel, niipalju kui neid üleskirjutajad on noodistanud ja fonografeerinud või on neid kommentaaride ja muude andmete läbitöötamise põhjal teatava tõenäolisusega saanud restaureerida. Nootidealuses tekstis on seejuures värsinumbritega näidatud, missuguste värsside juurde kuulub antud viisivariant. Kui number puudub noodialuse värsi ees, tähendab see, et kogu laulu kestel või peale eraldi näidatud värsside viis ei muutunud.

Ka laulu- ja jututekstides on ühtlustatud ortograafiat, säilitades seejuures kõik murdelised jooned. Mõnedel juhtumitel on tulnud kasutada kehtivas kirjaviisis mittekasutatud grafeeme. Nii on larüngaalklusiil sõna lõpus märgitud ' -ga, palatalisatsioon, kui see on grammatiliselt või semantiliselt oluline, ' -ga ja helitud vokaalid ptii-kirjas kõrgemal alusel. Trükitehnilistel põhjustel on peamiselt lõuna-eesi aladel esinevad ülipikad *e-* ja *i-*, *o-* ja *u-*, *õ-* ja *ü-*vahelised häälikud kirjutatud *ii-*, *uu-* ja *üü-*ga.

Setu lauludes, kus eeslaulja ja koori partiid on mõnikord tekstiliselt üsna tunduvalt lahkuminevad, esitatakse koori värsikordus taandreal. Vähemate erinevuste puhul on tekstiosad, mille koor jätab laulmata, asetatud sulgudesse.

Juhtumil, kui viisiga polnud kaasas sobivaid sõnu, on need võetud sama laulutüübi mõnest teisest variandist, kuid võimalikult samast kihelkonnast. Viisi alla on jäetud kas algupärandi värssid, kui need esinevad enam-vähem samal kujul ka juurdetoodud tekstis, või võetud viimasest ning asetatud nurksulgudesse. Nurksulgudes on mõned muudki valimiku koostaja poolsed lisandused. Mängukirjeldusi on sõnastuselt ja terminoloogiliselt ühtlustatud. Kui püsib aga üleskirjutaja sõnastus, siis on see antud «hanejalgades» (« »).

Andmed laulikute, nende vanuse, elukoha, laulu õppimispaiga, üleskirjutamisaja ja üleskirjutajate kohta on antud iga teksti järel. Samas on toodud ka käsikirjaliste ja trükiallikate signatuurid (vt. I köite sissejuhatus ja täielik allikate loend lõppköites).

Ühel kui teisel viisil on mulle oma kaasabi pakkunud kõik I köite sissejuhatuses nimetatud isikud. Käesoleva köite koostamisel on aga mind aidanud eriti minu kolleegid U. Kolk, K. Leichter, S. Lätt, O. Niinemägi, E. Normann ja minu abikaasa E. Tampere. Tõlked vene keelde on B. Pravdinilt. Palju tänu!

Herbert Tampere.